

Biernat, Andrzej

"Historia XIX i XX wieku. Studia i szkice. Prace ofiarowane Henrykowi Jabłońskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin", komitet red. A. Garlicki, J. R. Szaflik, M. Wojciechowski, Wrocław [etc.] 1979 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 71/2, 437-438

1980

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

z okresu gdy Kalinowski był wychowawcą Augusta Czartoryskiego. W tym przypadku adresatami korespondencji oprócz rodziny był jego pracodawca Władysław Czartoryski oraz przyjaciele z zesłania, jak np. Jakub Gieysztor czy Feliks Ziennikowicz. Pisane w większości z uzdrowisk (m.in. Mentony i Davos), ale także Paryża, otracały się w kręgu problemów zdrowotnych i bytowych podopiecznego, ale przynoszą także nieco informacji o życiu emigracji we Francji.

A. B.

Historia XIX i XX wieku. Studia i szkice. Prace ofiarowane Henrykowi Jabłońskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin. Komitet Redakcyjny: A. Garlicki, J. R. Szaflik, M. Wojciechowski, Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Wrocław—Warszawa—Krańków—Gdańsk 1979, s. 252.

W omawianym tomie znalazły się prace współpracowników Jubilata z Instytutu Historycznego UW, z którym związany jest od lat bez mała 30, Jego uczniów i — co najbardziej interesujące — przedstawicieli najmłodszej generacji historyków, będących uczniami jego uczniów czyli tymi, którzy stanowią niejako wtórny owoc prowadzonych w Instytucie Historycznym przez lat ponad dwadzieścia seminariów magisterskiego a przede wszystkim doktorskiego. Zamieszczone tu studia i szkice, jak to zwykle bywa w tego typu publikacjach, dotyczą różnorodnej problematyki. Znajdują się więc tu prace z zakresu historii politycznej, gospodarczej, społecznej, historii historiografii, metodologii czy historii myśli. Zdaniem redaktorów ta różnorodność oddaje w jakimś stopniu zakres zainteresowań Jubilata, trzeba jednak zauważyć, że nie tylko tych badawczych czy szerzej mówiąc naukowych, ale także politycznych, państwowych i społecznych.

Artykuły A. Chojnowskiego o ukraińskim szkolnictwie wyższym w Drugiej Rzeczypospolitej i T. Piotrkiewicza o Ukraińcach na łamach „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” korespondują z rozprawą Jubilata, która stała się podstawą Jego habilitacji a była poświęcona polskiej autonomii narodowej na Ukrainie. „Józef Piłsudski w Tymczasowej Radzie Stanu” (T. Nałęcz), „Udział chłopów w działalności organizacji paramilitarnych” (T. Krawczaka) i po części studium P. P. Wierzchowicza o biskupie Eulogiuszu i oderwaniu Chełmszczyzny, są to nowe przyczynki do „Narodzin Drugiej Rzeczypospolitej”. Problematyka ruchu robotniczego, która zawsze była bliska Jubilatowi znajduje swój wyraz w szkicach A. Żarnowskiej o społecznych rodowodach miejskich skupisk proletariackich w Królestwie Polskim, J. Kancewicza o masowych akcjach politycznych w Królestwie Polskim w ostatnich latach XIX w. czy w artykule M. Wierzbickiej o argumentach z historii narodowej w publicystyce I Proletariatu. Z zainteresowaniami dotyczącymi walk narodowo-wyzwoleńczych, które legły u początków kariery naukowej Jubilata koresponduje szkic J. Skowronka o stanowisku Polaków do Ligi Prizreńskiej i albańskiego ruchu narodowego. Związki Profesora z socjologią (a wśród swoich mistrzów wymienia On S. Czarnowskiego) znajdują wyraz w rozprawach J. Halbersztada o problematyce „elit władzy” i P. Wróbla („Organisation Consul-tudium za-bójstwa politycznego”). Przechodząc na inne pola działalności, związków z początkami pracy społecznej i politycznej dopatrzeć by się można w artykule E. Mazur o realizacji programu spółdzielczego w międzywojennej Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, zaś z działalnością ministerialną w szkicu B. Bartosiewicza o polityce oświatowej stronnictw ludowych w pierwszych latach Polskiej Ludowej. W tomie ponadto zamieszczony został syntetyczny szkic I. Piet-

rzak-Pawłowskiej o społeczeństwie polskim w panoramie cywilizacji europejskiej oraz J. Maternickiego („Józef Szujski wobec tzw. idei jagiellońskiej”), informacja A. Garlickiego o Archiwum Ochrony w The Hoover Institution, S. Rudnickiego o walce sanacji o pozyskanie ziemiaństwa w 1927 r., zarys biografii działacza ludowego Władysława Kiernika (pióra J. R. Szaflika), a także T. Szumowskiego i A. Szwarca o projektach związku państwowego Polski i Czechosłowacji z 1941 r.

Na zakończenie należy zwrócić uwagę na rzecz w ostatnich czasach rzadką, staranne i ciekawe opracowanie typograficzne książki oraz dobry papier, co jest wynikiem starań Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

A. B.

Polonia wobec niepodległości Polski w czasie I wojny światowej, praca zbiorowa pod red. Haliny Florckowskiej-Frančić, Mirosława Frančića, Hieronima Kubiaka, „Biblioteka Polonijna” t. VI, Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1979, s. 278.

Praca jest zbiorem referatów i głosów w dyskusji przedstawionych i wygłoszonych na konferencji zorganizowanej w listopadzie 1978 r. w Krakowie pod auspicjami Komitetu Badań Polonii Polskiej Akademii Nauk. Wchodzące w skład tomu materiały nie pretendują do miana syntez. Są raczej podsumowaniem dotychczasowego stanu wiedzy oraz zarysowaniem katalogu problemów, które winny być uwzględnione w podejmowanych pracach badawczych. Z tego też powodu wydawcy świadomie zachowali różnice zdań występujące pomiędzy autorami, oczywiście w tych przypadkach, gdy kontrowersje związane były z odmiennymi propozycjami wykorzystania materiałów źródłowych. Z reguły owe rozbieżności nie były wynikiem samodzielnych ustaleń archiwalnych a stanowiły konsekwencję powtarzania przez uczestników krakowskiej sesji odmiennych punktów widzenia od dawna już funkcjonujących w literaturze przedmiotu.

Praca składa się z czterech części. Pierwszą stanowią artykuły Lecha Trzeciakowskiego i Mariana Żgórniaka poświęcone ogólnym problemom związanym z rolą emigracji w walce o niepodległość Polski. Część druga to teksty poświęcone Polonii amerykańskiej — Hieronima Kubiaka, Mariana M. Drozdowskiego, Andrzeja Brożka i Mirosława Frančića o Polakach w Stanach Zjednoczonych i Marii Ignatowicz o Polonii brazylijskiej. Część trzecia dotyczy aktywności Polaków w krajach europejskich. Wojciech Wrzesiński zajmuje się emigracją polską we Francji, Halina Florckowska-Frančić Polakami w Szwajcarii a Mieczysław Wrzosek polskimi formacjami wojskowymi w Rosji. Na część czwartą składają się głosy w dyskusji, w większości dotyczące Polonii amerykańskiej — Krzysztofa Groniowskiego, Ireny Spustek, Florianą Stasika, Adama Galosa, Mirosława Cygańskiego i Andrzeja Kapiszewskiego. Wiesław Śladkowski i Mieczysław Wrzosek nawiązują do tekstów poświęconych emigracji we Francji a Edward Pałyga formuluje kilka ciekawych uwag na temat udziału organizacji polonijnych w formowaniu placówek zagranicznych odradzającej się Polski.

Ciekawy bez wątpienia zbiór artykułów ukazuje, jak niewiele w gruncie rzeczy wiemy jeszcze o tak ważnym zagadnieniu, jakim jest udział Polonii w dziele odbudowy własnej państwowości.

T. N.